

Sulewi partisaanid

Mälestused, Sulewi partisaanide organiseerimise
mende wäitlustest, 19 märtsist 1919 kuni
19 webruarini 1921, tõe truult kirja pannud

Willem Ludwig

Sulewis

14/III.28.a.

Suluwi partisaanid

1949 aastal 2nd veebruaril tungis wabatahtlik
(Denikina) wägi Noworossioki poolt Grunisia
wägetele peale ja ajasiwad suurema jõu peale
toetades neid Sotshi ja osalt Gagrai raiooni teist
wälja, Inglismaa wahel segamisell sai wabataht
liste edasi tungimine seisma pandud, ja rajaks
määrati Bsi bi jõgi. Et wabatahtlistelt kõige
paremad korda ja seadust oodati, siis wõtti
neid suure rõõmuga wastu, aga mõne päewafära
tuliwad nende kulli küüned nähtawale
wanad keiori aegsed künownikud shantarmid
kordnikud, kui Walla ja küla wanemad seati ja
purki, ja seega algasiga sugune korratus, ja
wanade ammetnikuile üleannetus, Pandi sundus
wooris käimine talupoegadele peale, rekwiisieriti wii
ja hinna alla $\frac{1}{4}$ hinna, kõik se liialtatud sundm
noorem i huo ruisuwalt kõikide talupoegade peal
in ¹⁹⁴⁹ kuu esimestel päewatel kogusiwad Sul
kõigimad seltsimehed iseäranis nooremad
mad Hindrek Ludwiku majas

Kes mitme suguse, ülemal nimetatud olutele
vastavaid küsimusi läbi harutati, oldi arvamises et
hiljem ehk varem mobilisatsioon wälja kuulutakse
mis kõige selle kurnamisele ja rõhuoni^{siina}le krooni
kätte wautab, ja mis sugune seisukoht wõtta
sellis suhtes? Läbi harutusel wõeti, wastu, ja küüdeti
heaks, 1) mobiliseerimise puhul desirteerida 2)
saadikud Gagriose Inglis staarpi saasta
toll ajal asus Gagris saak Inglis wäge polkownik
Faitis juhatusel, ja kuulujuttude järgi oldi
arvamisel, et Inglismaa Kaukaasia oma asu
maakoos ja Walgete-tegewuse siin, ruttulisel
ajal likwiteerib, et kõigeli selguselle jõuda selleks
waliti saadikud Willem Luedwik, ja Inglis keelt
mõistja Jusep Leht, kes koke järgmisel päewal
Gagri poole sammusiwad, õhtuks Gagri jõudes
pöörasime kohasesse wõeraste majasse sisse, kus
sell ajal keew elu walitses, ühe laua äärde istute
i pudel marja wiina tellite, keitsime pilgu endi
mbrus peale, suurem osa saalis wiibijatest
iwad toretas wõrmites Inglis ohwitserid, oli ka
kalt walgeid ohwitserise, kes Inglise pea?

wäeriti mitte sallima pilguaga waatlesid
Seal silmasime ühte juuti, kes ^{siin tutawja} kadusasti Inglisekeelt
rääkis, liginesin ette waatlikult selle isikule, ja mõne
sõna järgi oli temal selge, et mina kui talupoeg temaga
kõnelesin, Ette waatlikult ümber waadates lausus ta
kasa, Siin on tarwis ette waatlik olla, sest spioonide
walgete poolt on siin iga sammu peal, ja kawa walwe
ja kahtluse alla satub see kes Inglisekeelt kuiidagi kokku
puudub, mina käidan siin tõlge kohusi, ja süski tunnen
enda jälge aluse kõikewad, Inglise staabi peawada
arwas ta wõimata olema, süski andis nõu teisil päewal
tema korterisse tulla, läbi rääkimisele, ühe staabliik-
mega, kes teatud ajal senna pidi tulema,

Senna minekust ei tulnud meil midagi wälja, sest
selle samal õhtul kuulsin mõnda gagri wõime meest
rääkiwad, se ära neetud juut, olgu nimelt homme gagri
wälja saadetud, Teisel päewal riitawime kui peata Kanad
Inglise staabi lähetusel, ja pargis ringi, Süski
oli juhus pargi wälimises serwas paari Inglise alan
ohwitsriga kokku saada, Leht kui nende keelt mõistja
tegi nendega lähemalt tutawust, seal juures häid
Kaukaasia tubakasid pakusid, et meie
tutwustus nii lahkelt wastu wõeti, siis oli meil julgest

endi seie tuleku põljust avaldada, mida täiel
panekul kuulati, vastuse saime neilt järgmise
Inglismaa ei mõtlegi Rauksaasi oma alla võtta
Ei sega vabatahtlist (walzite) ega Gruusia oma walit-
susse, Inglis wägi on walwajaks et Walged ega Gruusialased
enam kiskuma ei saaks, enam näakida põlunud wõimalu-
meid oli juba märganud, ja juba ligines meile üks
walge ohwitseer, meie tegime nägu põlurs midagi olnud
ja seadsime sammud Kõhe Kõju poole
Kõju jõudes andsime endi saatjatele asja seisu korrast
aru, ja ~~meie käikide silwale esawano~~ Et ole kord
enam kui selge, siis tuliwad kõik Sulewi noored selle
otsusele, et aionuge peastja praegusest Kurnawast,
wägiwalla waimusest on, tee revolutsionile
sõja riistus wastu hakke, kelle peale ennemalt ei
sõantatud mõteltagi, oli nüüd päewa selge, ja wõitluse
ihast waimustud kogusiwad ~~wat~~ Sulewi waprud
pojad wabatus lipu alla kokku, millest kujunes
Sulewi partisaanide kood, mille organiseerijaks
peab nimetama esikäti, Peeter Kõwa, Hindrek
Ludwin Alexander Lert ja Jaan Tikk
19. märtsil oli partisaanide kood koo olek, Tamme laageda
lipu mäetaga metsas, kus ühel häälel wastu wõeti
tsus, / sõja riistad, mis wähegi kõlblikud, Kulas No. 1. Ku

Korjata, ja partisaanitele kätte anda 2, saadikuid
saata, teistele asutustesse, üles tänu orgaaniseerima
3, waliti wolinikud üld partisaanide koss olekul
mis peeti Salme ja Sulewi küla poole wahel peal Nebo
mäel, ^{21 märtsil 1919} Saadikuteks woi wolinikuteks ülal tähendud koss
olekul waliti Sulewist L. Luidwir, A. Leht, J. Tirk ja
Q. Orjusaar, Saadikuid oli Sotski raioonist 20 asutusest
ümber 50 inimese ümber kokku kogunud, otsustati järg-
miist, sõja riisutus wastu hakke rööwimise puhul 2, mitte
endi poolt põljust anda weriselle kokku puutumisele 3,
saadikuid saata orgaaniseerimise mõttes Armeeniide juurde
4, kõik sõja riisutu kandwad, partisaanid kokku koguda.
Silemale Sulewi küla wana kloostri waremete juurde
23 märtsil, Nimetud päewal kogus ümber konna
partisaanid tähendud kohale kokku millede arw üle
700, ulatas, raske on paberille paigutada seda waimus-
tuist, seda wõitluse tungi wabatus eest, mis iga ühe
kõnest iga ühe silmist wälja paistis, Et sellajal walgit
poolt mobilisaatsioon oli wälja kuulutatud kes Sotski
raioonist mehi 20—30 aasta wanatuseni püssi alla
kutsus, siis oli põlgus ja wiha nende wastu weel suurem
ja wandega tõutati, enne suureme ausad surma
wõideldes wabatus eest, aga mobiliseerimisele ei allu

Sell üld partisaanide koos olekul 23 märtsil 1919
wäeti wastu järgmised otsused, 1) protesti awal tamine
mobiliseerimise wastu 2) awalik sõja riistus wastu haax
wägi waltselt mobiliseerimise puhul, ja kui külatesse peaksid
ilmuma kariotus salgad 3) mitte endi poolt põhjust anda
weelisele kokku pörkamisele 4) Waliti komanteri ja teko
I trushinale Anton Schersta Salmest ja II trushinale
Koshtsenko Ahstiniist, Sulewi roo komanteriis waliti Johannes
Leht, ja poolle roodutele Hindrek Ludwig ja Johannes Kaak
5) Määrati kindlad partisaanide asupaigad (staabid) j. n. e.
Töötates wiinse were tilgani truuwini jääda, endi otsustele
lahkusiwad koos olijad iga üks oma määratud kohtatusse
rahwustest, sellel üli tähtsal koos olekul oliwad Wenelased
Eestlased, Moldawaanid, Gruusiinid, ja Tseretiinid, — Kuna
Armeenlastest põlnud, ühtki ilmunud, selle peale waadatud
et nende paljus siin ümbruses 75% kõigist rahwustest wäljatees
Suurt muret sünnitas partisaanitel, sõja riistade, ja selle moona
puudus Sulewi partisaanid (43 meest) olid warustud 50%
mitme sisteemiliste lahingu püssitega umbes 80 patronid püssi
peale, aga 50%^{id} oliwad wanad pertaanid, krimpad, ja weel liik
jahi püssid, Kuna Mahateri ja Paluni partisaanitel, ainult
10%^{id} sõja püssid oliwad, Selle peale waadates määrati
Sulewi II pool roodu parimate püssitega Mahateri Kõrgustikute

Mahateeri ja Pilenkovi ja Jarovi roodu tele abino —
Esimene tulega ristimine Sulewi II pool roodul tuli ette
Jarovi külas 25^{mal} märtsil, kust walgete Karistuse salk
suurte kaotustega põgenema löödi, lahingu platsile jäeti maha
kuuli pildeuja lintisi ja meid sõja tarukusi, mida Sulewi
partisaanid sõja saagina ära korjasivad

Teine lahing 27 märtsil jõi ära andmise läbi tulemata
nimetatud päewa hommiku wara tule teade Pilenkowitz et sell
^{päewal} tuleb walgete Karistuse salk Mahateeri ja Sulewi, umbes 100 meest
tehti siis partisaanide poolt kõik mis võimalik et neid auu-
pakkikult wastu wõtta, Lea pikra silma abil oli selgeoti
eel wahtitel näha, kui Karistus salk Pilenkowitz wälja tuli
oli umbes 50 ratsaniku ja 100 jala meest kuuli pildeuja tege, kui
nimetatud salk oli jõudnud Mahateeri teed mööda kes Pilenkowi
wäljasi, sealt tuliwad neile wastu 2 armeeni, kes neid kinni
pidasiwad, ja mõne minutlise seisaku järgi keeras se salk
armeenidega ühes Pilenkowi tagasi, kui eel wahid parti-
saanide seisu paikatele tagasi pöörasiwad, ja aja haru-
tama hakkasiwad, siis selgus et hommikul oli nähtud kaht
armeeni, kes partisaanide seisu paikatel wiibinud, ja sealt
ka ilma nägemata ära kadunud,

Sulewi I pool roodul tuli palju raskemad päewad ut-
elada, se oli määratud pea staabi juurde.
27-28 märtsil tuli Salme küla lähetes Karistus

salkade wahel ääretoid tuli wahetusi ette, kus Sulewi
poole roõjukt Johannes Kask, omallic kaalu peale
pannes paljude oma seltsi meeste elusi peastis, 28. märtsil
Joh. Kask seisis wastutawal kohal, paari Sulewi seltsi-
mehega, kuost walgete salk piüidis partisaaniteli selja
taha tungida, nende kiüubide rahest hoolimata
laskis sm. Kask neid hästi liji tulla, ja hüüdega
"rood minuga." Kihutas ta Karistus sõjga juhataja
polkownikule kiüüli pähe, haawas weel mitmeid teisa
et sellega partisaanide poolt tule andmine laienes, siis
oli salk summitud suurte kaustega taganema
Lungenid polkowniku hea sõja püssi omantao sm. Kask
omale, endale, ja oma jämeda kalibrise jahi wint püss
annetas teise seltsimehele. Kell liht jahi püss oli
30 märtsil 19a tuli palju walged wäge suure tükkidega ja
kiüüli pildujatega Salme külasse kiis mittu tundi tõsist
wõitlust peeti, et Sulewi partisaanid sellist wõitlusest
energialiselt osa wõtsiwad, siis langes ses lahingu, waper
ja eokuju lix wõitleja Nikolai Skläär, tema surnu keha
toodi peale lahingud Sulewi surnu ajale, ja maeti püssi
paukude ja muusiku helide all sõja wäl lixult maha
leinama jäi raske jalque naene ühe weikese pojaga
Selle üli wõimu wastu, ei jaksanud partisaanid siita
nii tuli neil liinult taganeda mägeda poole, Aga

walgete kantused olivad kolinud suurend, nii ei jalgitud enam edasi tungida, waid paluti rahul läbi rääkimiste

ilmuda Pileukowi 3. aprillil 1919 a. Sulewist saadeti saadikurs K. Ludwik, polkownik Kardakow näudis pea juhatajate ja sõja riistade wälja andmist, teatas et mobilisaatsiooni käsk on tagasi wõetud, ja et partisaanid wõiwad rahuliselt kodutööse tagasi pöörata

aga kui juhatajaid ja sõja riistu wälja ei anta siis ei jätta tema külatas kiwi kiwi peale, Aga hommikku 4ma aprillil kuultas kōwa suure tüki mürin Gagri poolt, ja Gruusia peale tungimisel põgenes wabatahtlik wägi suure ruttuga Adleri, Et Inglismaa walele segamise pärast, wõimalus puudus Gruusial peale tungimist jätkata, siis jäi Sulewi küla sõja frontide walele, ja kõik suguste handete, ja rōõw salkade kui sõja luurajate tallermaaks terweks aastaks

Kõik need muudatused ei toonud Sulewi partisaanitele mingid kergitusi, ala tasa tuli ülemal nimetud Kutsu-mata küla liiste vastu walwel olla, mida lühitelt kokku wõttes alamal näime

Wabatahtlik wõi walgete sõja liin (front) ligines Sulewi küla piirini s. o. Tsau ja Tawitoki jõeni, ja nendega ühenesid kõik Armeenid Tuapse ja Sotchi raionidest, Nii ööse 23. aprillil wõtsiwad Armeenlaste eelwäed Sulewi õhka poolse küla osa ägeda piissi tule alla, õnn et meie pool kantus ei olnud

25 aprill algas uuesti äge tule and mine Armeenkaste
kui walgete, poolt, selles sai kahest kaawata üks Sulewi
partisaan, Et kõiki Eesti laste tembetati, "Rohelisteks" Kes
walgete kuri wastane pidi olema, siis muudugi oli aru
saadew et noortel meestel külas elamine tõesti wõimatta
oli, ja walgete wastu sõja käiku ~~walata~~ oleks sellel
mõne kümnel mehel mõtteta tege olnud, Et eel tule watele
wõitlustele wälja puhata uusi sõja riistu kui moona
Koguda, tehti otsused, ^{ilma ajata} tema weikest jõudu mitte kurnata
Suhumi sugu rahwa juurde ^{puhkusele} sõita, kus neid lahkelt ka
wastu wõeti, tööd ja leiba pakuti, peale keem ajalise puhkuse
pöörawad suurem osa partisaanisi Sulewi tagasi, ja et
külas elamine häda ohtlik siis asutakse Mahateri külas
~~Roheline~~ wõi partisaanide staap, Kuhu alla wõitlusest
waimustud partisaanid kogusiwad, See staap saatis
ala tasa luuramise salkkasi walgete liinile, kes seal kirjeli-
tamata palju kahju ^{japaneikad} sünnitasiwad, Need ära neetud rohelis-
ed on tawis maa pealt ära kautada, nõnda oli walgete otsus
ja oma otsused wiidi ka ellu 17-19 mail 1919 w/ kalentri

Sulewi lahing 17-19-mail

Õhtu widewikus kogus aruterhulk walged sõja wäge Sulewi
Kes kõik hooned oma alla wõtsiwad, (sell õhtul sleri tingi-
mata 5 kõige wahwamad partisaanid oma elu kaotanud

Kui tädi Liisa Olav sleski tema paar minutid wübinud teada-
andega, just walgete kätte wahelt läks neil korda ära peastida,

Hommiku 17^{mal} mail, wara hommiku oldi jalul, ja
esimene asi, antki süüa, aga mis wõisid need wähesed pered
sõja wäek andä, leib wõeti wiimse raasuni ära, kartulid
keldritest, liha pütid aitestest, olid poole tunniga tühjaks tektnud
Minnu kambis kaardid ses istusiwad ülemad ohwitserid, kind
Kui maja peremest nemad suurt ei peljandud, Wende juttust
selgus et siin Sulewis Kaukaasia Iohwitseride polk seisis, oli
oodata Sotshi ja Silowski Armeemide drusiinasi, umbes wõis
siis Sulewi Koguda 3000^{ti}tkku ümber, peale selle suure tünni ja
kuuli pildujate komantod

Ülm oli kena Rewatine, päike tõstis pead üle kõrge
karwa Kaukaasia lume mägede latwade, Polkownik
Kardakow (Rewatine kariotuse salkwade juhataja wõitsem)

Komantod wäe salkwasi peale tungimis tele, iga 10 minuti
järgi saadeti root, kuuli pilduja komantoga ühes wälja
Sulewi küla wastus, hommik häuna pool seisis toll ajal
Koheline wõi partisaanide staap nõnda nimetud
Mahateri kõrgustikul, ja see oli tarwis walgetel maksen
mis maksab kormiga ära wõtta, et sellega halwada

Koheliste tegewust, kell 8 hommiku raskatas esimene Kogus
paup, Mahateri kõrgustikul waha tahtlistele (walgetele)
wastu, selledwaotawiwad walged kõiwn lukustawa kuuli
pilduja ja püssi tulega, kell 10, hommiku saadeti Armeemilid

Silowski drusiina pakema tiivale appi
Palkownik nõudis telefoni teel abi wägese, kell 12 lõuna
tule liinilt teurakse surmuid ja haawatuid, üks haawa-
tutest rääkis ise mulle, et päris võimata olla üle wäga
jõe peaseda, nii pea kui laage talle ilmud puiudatakse
sind trehwawa kuuli rahega üle, kell 1. p. lõuna
Armeemide Sotchi drusiina saadeti tütle parema tiiva
poolt, Palkowniku Kardakowi meeli ole on rõhutatud ja
ärewalt ütles ta mulle znacuu brodek, kom mace
uucuuu ompuerram Demouage, ja ise näitas sõrmega
Mahateri kõrgustikul olewa Sobrowolski wiina aja peale
Yah kemal oli õigus, kell 2 jäudis Sulowi walgete kerge-
suure tükki wägi, üudse hulgunisega lendasiwad need
terasest süüna surma ja hukka tiust toowad kuulid
Mahateri kõrgustikule, aja tule andmine ei waikinud
mitte sekunditki Roheliste pool, õhtu kell 8 taganesid
tule liinilt 6-7 ja 8 rood, need seisiwad hommikust
saadix tule liinil, ja oliwad tupliste kannatada saanud
taganetas üle M. Oewi ja minu üue, waldas neid
häwitaw kuuli rahe partisaanide poolt, minu nähes
lasti kahel walgel kuulid kehast läbi, yöse anti kindral
Ulsakowi poolt käsk kõigil liinil taganeta, mida
sideme puudusel 16 rood Armeemide Sotchi drusiinaga
ei teadnud täita, need tungi siwad heade juhtide

Armeenlaste juhatusel ööse 18 mail, parema tiiva poolest
Makateri külasse sisse, kust partisaanid ette waatlikult
välja taganesiwad; Naival wara hommiku kui walged
Makateri külase olid ilma wõtluseta sisse tunginud, ja
rööwimist alustanud, waldas neid seal halastamata parti-
saanide püssi tuli, nähes et neid oli lõksu meelitatud
tegiwad walged enne kui hilja, et üle mäe Sulewi poole
tagasi taganeta, kus juures neid ala tasa partisaanide
keulid saatsiwad, ööse 19 mail põgenesid wiimased
walgete salgad üle Sulewi Mihelripsi külawe tagasi
selle juures kõige jäljimaid, kõige häbematumaid
rööwimise tapmise ja wägistamise töösi korda saates
Nii tungis salk Armeenlasi Peeter Kõwa talusse sisse
lapse woodis olija noore naise wägistasiwad ära.

P. Kõwa kes haiguse pärast kodus oli, tapsiwad need
südameta rööwliid teotawalt ära, õnnetu laamas
toa kõrwal aja ääres, täiesti puruks peksetud peana
kehase olid need metsalised 28 tikku haawa löönud
tapetu P. Kõwa 25 aastast wana, oli Sulewi partisaanide
organisaaator, peali selle seltskonna tege laotest esimeses
reas, Sulewi Muusiku kui Laulu koor saawad teie
Kaua taga leinama, Nõnda lõpes Sulewi lahing 17-19
mail walgete suurte kautustega, Sulewi partisaanidest
ei saanud keegi surnu ega haawata, aga Ghusiinide
hulgast langes 1 mees surnuna, ja teine sai raskesti
-haawata

Selle ülemalnimetud lahingu, suure päraliit korda
minekut, enne kuulmata võidu saavutust, 100 partisaani
3000 walgete vastu, tuleb täele auu andes Sulewi partisaanide
arwele panna, kui Kaukaasia mägede küttid, kes jookswad
Kalju kütse, wõi antilope alati jooksus trehwasiwad, olid naad emi
malt üli kuulsad, peale selle suurem osa neist, olid ilma
sõja ajal, alaliselt tules olles, endid sõja tehnikas täien taminud
ja harastanud, nõnda olid ka selles lahingus, oma julguse
osawusega kui distipliiniga teistele eeskujuks, pea asi, neil
oli maa kaugus täiesti teada, nii et endi heade sõja püssi-
tega wõisid kunni 3000 sammuni täpselt trehwata

Sulewi partisaanid täitsid 50% lahinguot osawõt jatest —
Peale selle nurja läinud lahingu, ei julgenud walged enam
awalikult partisaanidele peale tungida, kuid salajasi
peale tungimisi korraldati sagetasiti, aga, igast peale tungi-
mistest saiwad partisaanid argsasti teada, ja alati löödi neid
suurte kaotustega taofasi, nii kestis Kogu sui 1919a Kus püssi
ja kuuli pildujate kärin Sulewis iga päewane muusiku oli
üksikult kõiki neid kirja panna, teeks wälja paksu raamatu
Siiski nimetan mõned juhtumised, kus üksikud isikud oma
julgu ja osawust ülisnäitasiwad, Juljus Olew, ja Aleksander
Alwin löiwad kahela korrale walgete luuramise salged
weriselt põgenema, Hindrek Ludwik peastis Joseph Teppe
ja Anton Angelstoki rööwli käest, Willem Ludwik ajas
rewolwri tulega rööwli salga omaot majast wälja, üht

roovitud raskesti haavates, Johannes Rask oma veikes
salgaka andis tupliste walgetele walu, seal kust a nendega
iaal kokku puutus, Kasper Leht roniskui Kass, walgete seis
kohtateli, mõni hästi sihitud paak, ja jälle oli Leht kui
tina tukka kadunud, Kogu suise wastastiku tule andmisel
haawatuid sai Kasper Leht haawata, muud haawusi Sulewi
partisaanitel ei olnud.

Sui jooksul põgenes palju talu paegase walgete sulawe alt
üle sõja liini Mahateri mäel seis wasse partisaanide
staapi, ja neile lisaks tuliwad üle jooksi kud walgete wäest
nii siis kawatseti walgeid Mustamere Kubermangust
wälja peksta, Selleks kooguti 15 nowembril saadikud Gagar
linna kokku kees otsuseks tehti aja wiitmata alata üld
organiseerimist eel tulewa ^{pealetungimiseks} lahingumis pidi algama uue
aasta algel 1920, Saadikuss Sulewi partisaanide poolt oli
Hindrek Ludwik, Kaliti wabastamise Komitee (Kouumem
sebowadegune) kelle esimees oli punane polkownik Woronow.

Sulewi lahing 27-28 jaanaril 1920

Õõseks 27 jaanariks oli peale tungimine kindlaks määratu
õhtul algas wägede koogumine pea punkti, Sulewi kooli juu
kus wäed jautati 3° drusiinase, pahema tiiva II drusiina
juhatajaks määrati hull julge Gpusiinlane Isidri Kori
I drusiina juhatajaks Kapter Kasanski ja parema tiiva
III drusiina juhatajaks leitnant S Kobelaw, kõigil neil

Drusiinatel oliwad Sulewi partisaanid esimeses räs,
Kõige raskem ülesanne oli täita III drusiinal se pidi läbi sügawa
lume, üle mägede ja orjude minema (wersta 15) waendlase
seisu kohtale (uude Taritski) prii tahtlikult tee juhtitena
läksiwad nendega ühes Sulewi küttid Hindrek ja Aleksander
Ludwigid, Aleksander ja Johannes Alwinid, ja Julius Blew
Kõik walgete ^{Kindlustatud} liin 15 wersta pikuselt lädi sell päewal
27 jaanuaril puruks. ainult, pakema tiival II drusiinal oli
üli raske peaaegu püstitis loodis Silowski mäele peaseda
Kuhu walged kui teisele Kindlustatud liinile peatama
jäid, aga selles kriidikalises seisu korras peastis Sulewi
wahwa partisaan Johannes Rask kes kui maastiku
tundja, walju rüüstikust üles ronis oma salgaka üles
ronisiwad, ja walgetele selja taha asusiwad, üle
lageda wälja, ilma warju paika otsimata, tormas ta
neile peale, ja ajas neid Kindlustatud seisu kohalt
hägumena, Nii lõpes Sulewi lahing 27-28 jaanuaril 1920
Kõhe löste wõi partisaanide täielise wõiduga, Sulewi küla sell ajal
tegi mis wähegi wõimalik et wõitu kiirentada ja täientada
Sulew lased olid kui ukomees sõja ajal, Yga mees kes suutis
keske riista kanda, samomus otse kõhe lahingusse, Raugad
kes ei suutnud kanda lahingu raskusi seisid ratsa
kolustega staabis, ja täitsid kullerite ja walwurite
kohusi, Naeste rahwad korraltasiwad halastaja ödede

salga, Küla annetas mitme sugusi toidu aineid
härgetele ja ~~kaatudele~~^{kaatudele} haawatudele

Laupäeval 31 jaanaril wiidi Sulewist Adleri, kōik
Sulewis olev, staap, kõige osakondatega, sõja riistade
ja mitme suguste moona ladud, Läkumioe puhul
andis Sulewi Komantant selle aegse Sulewi Komissarile
tunnistuse järgmise isuga

Конец

Удостоверение

Настоящим удостоверяю что Комиссар
сеп. Срево В. Модвик вполне добросовестно
исполнил свой долг, точно исполнил все распоряжения
Военных властей Комитета освобождения
и тем самым способствовал победоносному
действию наших Крест. войск и делу
освобождения Черносинрех и Берний

Констатируя это как факт. Я приношу
многo искренно благодарности всем Сревцам
в лице Вашего Комиссара Модвика
поздравляю с победой над Врагами Народа
и твердо надеюсь что Сревцы всегда будут
свободными гражданами, но не рабами

Da ggrabem byem nryq, chadoga, pabenembo
u ipamembo

Kocuengann Cysebo C. Beckruemrok

31/I 1920 roga

Ümber panek.

Tunnioetus

Sellega täntan et Sulewi Küla Kommissar

W. Ludwin täitsa ausaste täitis oma kohusid, wiies
täpselt ellu kõin wabastamise Komitee korraltused, ja
sellega kaasa sitas talupoegade sõjawägede
wõidu rikkale edasi tungimisele, ja elustamere
Kubermangu wabastamisele, Konstatēerides seda
kui fakti, awaltan kõigile Sulewlastele Kommissar
Ludwiku näul siidameliku tänu, ning terwitam neid
wõidu puhul, mis saawutatud rahwa wainlase üle.

Loodan kindlasti et Sulewlastel jääwad
jäädawaks ajaks wabateks kodanikuteks, kuid mitte
iiselti sõjateks. Helagu töö wabatus, rihtlus ja weno-
lus Sulewi Komendant S. Wöikristjuk

31/I 1920 a

Peale üllal nimetud lahingu, jätkasid Sulewi

partisaanid wõidu rikkalt sõja käiku kunni ligi
Tuapseni, kõik tuliwad sõjatuhest karastatult
terwelt koju tagasi, ja sellega oli Musta mere
kuhermanq walgetest puhastatud,

Koju jõudes asusiwad partisaanid endi lagunuid
ja lohakile jäänuid maja pidamisi Korda seadma

Lootus rikkalt julgeti juba tulewiku waadata
wargust ehk rööwimist ei tulnud keelil ette

Aga muut pikse pilw kerkis ülese õhtu poolt, mis selle
rahuliku, elu, lootusrikka tulewiku puruks lõi

Kui walgete wäed, punaste wõimsa löökide eest olid
sunnitud põgenema Musta mere randa, siis püüdis
wahastamis Komitee neid kelda siie tulemast, aga
kõik oli selle üliwõimu wastu tühine, ka sell ajal

26. märtsil 1920, kutsuti kõik Sulewi partisaanid
wahastuse lippu alla, wiimase wõimaluseni kaitsi-
sivad Sulewi partisaanid oma seisukohale

Tuapse ja Sotshi wahel, aga 100, 100 hästi warustatud
sõjawäele ei jändnud nemad wastu, ja olid sunni-
tud
Kui wiimased sõja liinilt lahkuma

Kunni 28 aprillini 1920, pugesiwad Sulewi partisaanid
pisut kõrwale, aga peale selle kui ~~po~~ seie põgenenud

walged, iga suguste sõja jõuksikutega, talupegasi
röövima asusiwad, siis töiwad Sulewi partisaanid
oma olitud püssid wälja, ja asusiwad Sulewisse
tuluwateli teetele wahtitena, kaitojatere ette, 8. partisaanid
tegiwad 31^{mal} mail sügawa luuramis käigu Salme
küla poole, kus Kassa katega kokku puurtusiwad
Agetas lahingus, löödi Kassarad üle pea Karla
pögnema alla mere poole, lahingu platsile jättes
2 surnud ja 13 hobust, mida õhtuks Sulewi kewi sõja
saaki toodi, 31^{mal} mail wötis Sulewi kantelane
Johannes Kask lühikese tule andmise järgi 34 ratsa
Kassarad wangi, ja sõja riistu neilt ära wõttes, ajas
neid kui lamba karja Sulewi kewi paika, kus neilt
Hobused ära wõeti, ja peale selle üle mägede oma
Rodutisse lasti minna, (~~Kaste watas selles wiistles~~
(Selle korral oli Kasil ainult üks mees akira)

3, 4-5- ja 6 mail oliwad iga päewane tuluwahetus
Kassakate rööw salkade ja Sulewi partisaanide
wahel, paljud neist rööwliteest jätsiwad oma elu ja
kerwised Sulewi partisaanide osawalt sihitud kuulide
all.

9^{mal} mail jõutis Sulewi esimene punaste ell wägi
ja kohe peale selle 10 mail 298 jala kütiti polk

34 diivisist, polgu see jäudmisel, seisis, Sulewist
kõis Kogu koos olek, koos oleku juhataja ja Kula
Kommissar Joh. Lind west võtsivad võeraid üle wärawas
wastu, koos oleku saali astutes kerwitas polgu
komanter Diwonow koos olijaid järgmiste sõnadega
Tõnan Teid Eesti lased et olite aidanud teid tasantada
wabatusel, wõideldes ühiselt mitme suguste
walgete (Skuuru Denikina) wägede vastu, kõik tule
(sõja) riistad mis teil käes wõite julgesti edasi kanda
mingi sugust waljust ehk rekwiisimist meie
wägede poolt ei tohi olla

Aga 21 mail lahkus pumane wägi täielikult Sulewist
ja Sulew paljude teiste (10) külaga jäiwad rahu
lepingu põhjal pumaste ja grusiia wahel, erapooletu-
maks maaks, Grusiia walitsuse korraldusel nimetati
Sulewi partisaanide rood, miilita roodiks, millele
kõik endised sõja riistad alal jäeti, Kommissar ja
miilita ülem ^{ja wäljõnnitõrad} saiwad Grusiia walitsuselt palka

Aga rahu ei toonud se muudatus mitte sugugi
juba 30 juulil ilmus Sulewi tundmata sõjawäe salk
Kellegi kindral Murawjawi juhatusel, se nimetatud
wäesalk oli peidunud Sotshi ring Kommas Kõu Kogud
walitsuse wastu mässu tõsta, ja oligi mõned wahi
postid ära wõtnud, aga inimeste wahesuse Kõu sõja

noona peudisel oli sunnitud taganema
erapooltuma maale, Selle aegne Sulewi Kommissar
W. Ludwig, Riitsus miilitsewäe kohale, KäsK täideti
täpselt, Oh kui suur erand Sulewi miilitsewäe, ja
Murawjowi salgawahel Sulewlaste noored priisked
meked, suwi ülikondates, hülgawad head püssid
patroni rikmadega üle öla tõmmatud, näitawad
Murawjowi meeste kõrwas kui terasest walatud
Murawjowi omad, kui surma warjud, nälgised, ja
röbalates, hale oli ka sõja riistu waadelda
need ei olnud ^{ammui} puhastust näinud

Et erapooltuse rikumiseks mitte põhjust anda
siis nõudis Kommissar nende silma pilksid
Külast lakkumise, mida KäsK. Kohe täideti
et rõõwimist ega wargust se kord ette ei tulnud
se seisid kõik Sulewi miilitsewäest, Murawjow
sai küllal aru, et need poisid nalja ei müüta.

24 augustil 1920 rändas üle Kaukaasia mägede
Kubanist. salk ratsawäge polkownik Ulagajewi
juhatusel kes Sotshi ringkonnas enmast punaste
wastu sõja jalale seadis, et se meil ei õnnestanud

Siis põgeneti jälle erapooletu maale
ehk se wae salk ennaot Sulewist aumpaktikus Kauguses
hoidis, siiski oli neid siin ja seal hulknarv,
ja jällegi oli Sulewi militseratel nendega küllalt
tegemist, sai teisa areteeritud ja raiwoni Kommissar
sajaati saadetud j.n.e.

Aga weel hullem asi oli ees, öösel 9-10. oktoobil
Kaganes kindral ~~Ustakow~~ Gwostikowi wägi
(15,000 tikku) punaste eest erapooletuma maale ja
just Sulewisse, ehk küll Sulewi wahwad militserid
püütsiwad nende külast tungimist takistada
aga ^{siiski} nii suguse wäe woolele oli woimata wastu panna
paljutel sõjawäe osatelt wõeti nende sõja piistad ära
mida järgmistel päewatel raiwoni Kommissarjaati
weeti.

Aga siiski palju tegiwad Sulewi tuplid militserid
kohase küla kaitseks, kes oma terwist ja elu kaalu
peale pannes, wõd kui päewad, endi määratud postitel
seisiwad

Sulewi parti ^{enda koha wastast sõjajärgel} wabastas nende kurnawast, kake
aastaligest sõja ajal olemisest, waba edasi tungis puna
wägi, kes Gruusiale tema erapooletuse rikumise
pärast, wõidu rikkalt peale tungis, 19 webruaril 1921.

Sõja riistad, milledega paljugi oli ära tehtud, mis
enam kui 10 kord ärgitast lastmisest tuli punased
olid, anti punaste peale tunnistamise järel T. P. U.
esitajate Kownerwile, ja ~~Septem~~ Gerbertile
ära, ja külas algas Kibe üles ehitus töö majandus-
lisel alal, sest kõigile sai teada, et meid kaitseb
wahwa puna wägi, ja seadus ja õigus, mille
kätte saamiseks Sulewi partisaanid mitte üks kord
oma elu kaalu peale ei pannud.

Läda neile, kes julgewad segada, wabanenud
Kõõ rahvast, ta üles ehitawas töös

Willem Ludwix

Sulewis 14 märtsil

1928

Märkused

Sulewi partisaan Johannes Kask, kes weel peale es-
pool nimetud wägi tööde drusiina Komanteri abiks
oles webruari kuu algul 1920, üksinta kuuli pildujaga

Sotshi linna sisse tungis, ja seal walgete Kesk-
Koledad paanikad sünnitas, ja seega linna wõitmust
Kergitas — elab praegu Kuu Kewik Sulewi Kulas.
Temale peab ahi näitama wastawad asutused
Wahwa langenud Nikolai Sklaärilt on jänel
weikene tütar, ema ja wäeras isa elavad üli-
Kewalt.

Sulewi partisaanide organiseerija ja Peeter Kowal
jäi maha weikene poeg, kes praegu ~~oma~~ wana
isa ja ema juures elab, nii Kuu Keada Kapeti Kowa
walgete armeelaste poolt metsikul wüsil, ja ema
suri peale selle, ehmatuse ja hirmu pärast
nende mõlemate laste eest hoolitsemine
Koolitamine peaksiwad seaduses ette nähtud wastawad
asutused enda peale wõtma

1935 a. ilmias see jutt
Eestis Päämpuu kalendris mine
aastaas nillan Looduse
kehta.